

AZ UTOLSÓ ÜTKÖZET

A Bundás, a szerencsétlen kutya, nagyon elvétette dolgát a gazdájával szemben. Mikor ugyanis a gazdája a háború végén hazaérkezett: rettenetes ugatást csapott körülötte, majd leszedte a lábáról.

Alkalmatlanabb időben egy kutya sem mutathatta volna ki a foga fehérjét. A Bundás gazdájának a lelke amúgy is tele volt gyilkos keserűséggel. Micsoda utat tett meg ezredével Ukrania szélétől a Székelyföldre! Micsoda vesszőfutást! Volt bajtársak — alattomos ellenségek — törbe esalták, lefegyverezték, mindenükből kifosztották, azután gúnyosan ki-röhögték őket. Orbán Péter szakaszvezető többet szenvedett a hazatérő úton, mint eladdig három súlyos sebével. S a szívéen ott feküdt a gonosz jövődönök tudata... Századparancsnokuk, egy kollégiumi tanár, könynyezve magyarázta meg nekik, hogy ami szép volt, kedves volt a magyar-nak: minden elveszett... minden elveszett...

Csoda-e, ha Orbán Pétert éktelen dühre lobbantotta a kutya barátságatlan köszöntése? Hát már itthon, a tulajdon hajlékában is? Még aznap megtanította a Bundást egy vasvillával, hogy ki az úr a háznál. Ez azonban csak kóistoló volt a Bundás számára. Keserves, búlátott napokat ért meg, mint a gonosz mostoha kezére jutott árva. A gazda rajta töltötte ki minden dühös indulatát, amit a háborúból hazahozott. Hiába vágott a szegény Bundás bűnbánó arcokat, hiába pislogott urára bocsá-natkérő tekintettel: eredendő bűnét sehogy sem tudta feledtetni...

— Jól meghíztál a kosztomon! — rúgott rajta nagyokat.

Az asszony engesztelni próbálta urát a kutya iránt.

— Ugyan Péter, ne bánstd azt a szegény állatot. Hűséges őrizőnk volt, amíg odavoltál.

— Mi ellen őrzött itthon? — fortyant föl az ember. — Nagy hős volt a szájával itthon...

A háborúnak pedig immár minden tájon vége volt; jöttek, jöttek a katonák, mint az elbomlott sokadalom népe. Egyenkint szállingóztak, csapatokba verődve haladtak át a falukon szülőföldjük felé. A falu kutyái roppant izgalomban voltak a sok gyanus külsejű, idegen járókelő miatt. Kórusban ugatták a katonákat, acsarogva rágták a kapuk és kerítések deszkáját.

— Szép bandaszó a sok kínlódásért! — háborgott Orbán Péter és nagy hasábfát sujtotott a Bundáshoz.

Egy éjtszaka különösen vad zenebonát csaptak a kutyák. Bundás is rettenetesen ugatott. A ház körül, kapu táján, csűrös kertben örökké halllani lehetett bős csatázását. Gonosz ősz volt az, tizennyolcnak ősze: az éjtszakák tele voltak gyanuval és rémlátással...

— Már aludni sem lehet a dögtől! — forgolódott ágyában Orbán Péter.

— Kutjának ugatás a szolgálata! — bátorkodott az asszony.

— Semmi szükségem az ilyen szolgálatra! Eleget álmatlankodtam a harctéren... már itthon se tudjak aludni? Elpusztítom a dögöt, el én!...

Az asszony nem merete folytatni a vitát. Beteg ez a szegény ember, nyilvánvaló beteg. Sok ilyen beteg érkezett meg a nagy pokolból... némelyik a feleségén, szülőjén, gyermekein tölti ki haragját...

A reggeli ebédet szóltan komorsággal fogyasztotta el Orbán Péter. Majd fölment a padlásra, ahol a háborús cókókja állott és lehozott onnan egy különös tárgyat, ami nagyon hasonlított a fogas kukoricacsőhöz, csak hogy barna volt és jóval testesebb. A gyermekei, két kis fiú és egy pöttöm-kis leányka, közrefogták.

— Mi az a kezében édesapám? — kérdezte a hétéves Ferkó.

— Ez fiam, kézigránát...

— Aztán mirevaló?

— Ilyennel pusztították egymást a harctéren az emberek...

— Kit akar édesapám elpusztítani? — szeppent meg Ferkó vitéz.

— A Bundást, fiam!

A gyermekeknek sírásra facsarodott a szájuk, de az anyjuk titkon megfeyezgette őket, hogy hallgassanak.

Orbán Péter pedig a kézigránátot az oldaltarisznyájába csúsztatta, melléje tett egy spárga-gombolyagot, magához fűtlyentette Bundást és kilépett a kapun.

Háta mögött, a házban, nagy sírásra fakadtak a kis cselédek, de Orbán Péter azt már nem hallotta. Leszegett fővel haladt az utcán. Lelkében a bosszúnak, öldöklésnek föl-föllobbanó dühe, majd tompa, sóhajos csüggedés: — Minden elveszett... minden elveszett!...

Bundás vígan mendegélt mellette: az ő lelkében bizonyosan gazdájának első barátságos fűtlyentése muzsikált...

Kiértek a faluból és az erdő felé fordultak, amely jómesszire feküdt, a szántóföldek szélén.

Orbán Péternek készen volt a terve a Bundás elvesztésére. Amint az erdőhöz érték, bement a szálás fák közé és kiválasztott egyet a sok közül. Az oldaltarisznyából elővette a spárga-gombolyagot és az egyik végét ráerősítette a fa törzsére. Most odaintette Bundást és a kézigránátot a nyakába kötötte, mint valami nagy csöngetyűt. Ekkor jött a legkényesebb művelet. A gyújtózsínórt kihúzta a kézigránát nyeléből és a spárga szabad végéhez hurkolta. Tiszta számítás!... Mihelyt a Bundás annyira eltávolodik a fától, a gyújtózsínó meg húzódik, s aztán... füst és halál...

Mikor elkészült az összehurkolással, rákiáltott a Bundásra, hogy feküdjék le. A kutya alázatosan engedelmsekedett. Orbán Péter elszaladt harminc-negyven lépésnyire, egy fa mögé húzódott és várta, leste a Bundás mozdulását. A kutya csakhamar fölkel... most... most fogja a gyújtózsínórt megrántani... Nem... Bundás nem távolodott el a fától. Ősi kutyaszokás szerint előbb végigszaglászta a helyet maga körül. Jobbra tért, balra fordult. A hosszú spárga csak vonszolódott utána, de nem feszült rá a gyújtózsínóra.

Orbán Péter fűtlyentgetni kezdett:

— Ide, ide Bundás!...

Csalfán szólt a fűtly, mint a Júdás csókja. De a Bundás nem tudta, hogy a halálba csalogatják, örömmel futamodott meg a gazdája felé.

A spárga visszarántotta... Most?... most?... Mi a csoda? A gránát a rándításra nem robbant föl... Hibás volna a tűzimateriája? Orbán Péter lehasalt és közelebb csúszott a Bundáshoz. A bajt hamar fölfedezte. Mialatt a kutya ide-oda forgolódott a fa körül, a spárga rácsavarodott a gránát törzsére és így természetesen nem tudott hatni a gyújtózsínorra. Le kellene fejteni a spárgát a gránátról, hogy a gyújtózsínórral megint egyvégebe kerüljön... Orbán Péter tusakodott: odamenjen-e, hogy kiszabadítsa a gyújtózsínórt? Az ördögbe!... Hátha mégis meghúzódik a zsinór s a gránát éppen abban a pillanatban robban fel, mikor ő a közélébe ér?... Most pusztulni el a háború végén? Megint füttyentgetni, szölogatni kezdett a kutyához. Ugrált, rángatózott a Bundás, de a gránát csak nem akart begyűlni...

Orbán Péter megúnta a dolgot. Minek annyit esekedni egy hitvány kutyának? Majd csak úgy fog térülni-fordulni, hogy magától is lebonyolódik a spárga.

Elindult hazafelé. A Bundás dolga mégis csak ránehezedett a lelkére. Hátha ugatni, vinnyogni fog a kötélen? Valami járókelő odamegy és oldozni kezdi a spárgát... Egy rándítás... és...

Megállt és gondolkozott. Visszamenjen-e, kibocsássa-e a Bundást a siralomházból? Jó, jó, de hátha éppen abban a pillanatban robban!... Bolond história...

Megint megállt és nagy párát fujt a levegőbe. Abból is rettenetes baj lesz, ha a kézigránát más valakit talál szétszaggatni. Pedig könnyen megésetik...

Megfordult és visszaindult az erdő felé. Hirtelen csak meggyökerezett a lába. A Bundás jött vele szembe az úton. Nyakában ide-oda lötyögött a kézigránát, a spárga pedig hosszan kígyózott utána... Úgy látszik, elrágta a spárgát...

Rémület nyilallott át az Orbán Péter szívéen. Hátha megakad a spárga valami göröngyben, s ráfeszül a gyújtózsínorra? Hátha éppen akkor akad meg, mikor a kutya utóléri? A Bundás csak járdogált vígan az úton. A halált hozza!...

Orbán Péter megfutamodott. Futott, futott lélekvesztítve, mint akinek a halál szele fütyöli a marsot. Olykor visszanezett, hát a Bundás is futásra fogta a dolgot. Már halálos közelségbe érkezett... Szent isten, ha most talál robbanni...

Orbán Péterben hirtelen felvillant a háborús gyakorlat emléke. Lehúzódt egy halom mellé és hatalmas közápport zúdított az üldöző ellenségre...

A Bundás csakhamar kitért a heves ostrom irányából a szántóföldre s eltűnt egy nagy barázda földözéke mögött. Orbán Péter beszüntette a tüzet. Egészen beleizzadt az ütközet izgalmába.

Elindult... de most már lassan, óvatosan lépegetett s minden pillanatban hátratekintett: nem közeledik-e Bundás a halálos kolonccal?

Egyszer csak fölordított a rémülettől.

A Bundás ugyanis oldalt megelőzte és sebes poroszkálással haladt végig egy szántóföldön a falu felé.

Rettenetes!

Ha hamarabb haza talál érkezni! A gyermekek örömben hozzája

rohannak, belecsimpalykodnak s a spárgánál fogva vezetgetni kezdik. Egy durranás... szent úristen, kegyelmezz!...

Orbán Péter kétségbeesve futamodott Bundás után. Füttyentgetett, szólogatott hozzája; de bezzeg most nem olyan csalfa hangon, mint az erdőben, mikor a pusztulásba akarta belecsalni. Könyörgött a kutyának.

— Bundás, állj meg te, Bundás te!...

A kutya üldözésre vélte a dolgot és meggyorsította a futást.

— Bundás ne, édes kicsi Bundás, állj meg te!...

A falu közelében egy dombocska mögött eltűnt a kutya. Orbán Péter összeszedte minden erejét és ziháló mellel szaladt föl az élre. Fohászzkodott, esekedett.

— Én istenem, állítsd meg! Én istenem... A jó feleségem, a szép gyermekeim!...

A domb mögött, egy bozót szélén csakugyan megállott a kutya. Orbán Péter a közelében bukkant ki.

Egy kissé visszahőkölt a hirtelen találkozástól. A kutya gyanakodva húzta le fejét a bozótba. Orbán Péter meredt szemmel nézte: hogy áll a kézigránát? A spárga egyik vége a gyújtózsínóron... a másik a bozótba akadva. Ha megriád a kutya, ha ugrálni kezd...

Csak egy percig tartott az Orbán Péter habozása. Kitárta mellét, fölszegte fejét és szembefordult a halállal, mint annyiszor Galicia mezőin, mikor rohamra szólt a parancs.

Előrelépett egy párat. A kutya riadtan kapta föl a fejét. A halál ráemelte kaszáját Orbán Péterre...

— Bundás te, édes kicsi Bundás... — kért kegyelmet esdő hangon.

Csakugyan... a kutya lelket vett a jó szóból... Visszaengedte a fejét, alázatosan pislogott. Orbán Péter odalépett... végigsímitott a Bundás hátán és a kézigránátot kioldotta a nyakából. Megnézegette... bizony csak a szentige óvta a robbanástól...

Levette kalapját és a verejtéket letörölte homlokáról. Nagyokat fujt, hogy a szívét meglassítsa... Lehajolt és gyöngéden, hálásan meglapogatta a kutya nyakát. A falu felé nézett, szép csöndes házatájékára. Az udvaron ott játszadoztak a gyermekek: két fiú és a pöttöm, aranyhajú kis leánya. A szeme megtelt derűs fényel.

— Hát mégsem veszett el minden... én istenem legyen hála!...

(Erdély.)

Gyallay Domokos.